

Ukratko o autorskom pravu i srodnim pravima u glazbi

Tko sve sudjeluje u stvaranju glazbenog djela?

Najvažniji umjetnici koji stvaraju glazbeno djelo su autori - tekstopisci, skladatelji i aranžeri. Da bi glazbeno djelo doprlo do publike potreban je i doprinos umjetnika izvođača, te uobičajeno diskografa (tzv. proizvođača fonograma). Umjetnici izvođači izvode djelo u glazbenom studiju ili na koncertu sviranjem i/ili pjevanjem, dok diskografi pokreću investiciju – glazbeni projekt i snimaju glazbeno djelo na podlogu, te organiziraju daljnju distribuciju snimljenog glazbenog djela. Obzirom na potreban rad, vrijeme i ulaganje za stvaranje glazbenog dijela, autorima, izvođačima i drugima koji sudjeluju u stvaranju glazbenog dijela zakonski pripada pravo isključivog raspolaganja nad glazbenim djelom – autori su nosioci autorskih, a izvođači i diskografi (autorskom pravu) srodnih prava.

Može li pojedinac sam stvoriti, izvesti i snimiti glazbeno autorsko djelo?

Autor glazbenog djela može biti i pojedinac, no najčešće se radi o koautorskom djelu, što znači da su autori pjesme uglavnom dvije ili više osoba.

Kantautori su autori koji ujedno i sami izvode glazbena djela koja su stvorili, kao što su Arsen Dedić i Tamara Obrovac.

Gledajući s aspekta umjetnika izvođača, glazbeno djelo u pravilu izvodi više osoba. To su pjevači i izvođači glazbe na instrumentima, koji mogu biti okupljeni u glazbeni sastav, a u slučaju da djelo izvodi zbor ili orkestar riječ je o značajnom broju ljudi.

Diskograf je glazbeni investitor, on prepoznaje vrijednost djela te poduzima inicijativu za snimanje glazbenog djela. Ponekad i tu ulogu može preuzeti sam autor ili izvođač, no s obzirom na potrebna sredstva, znanja i iskustvo najčešće se time bave specijalizirane tvrtke.

Od čega žive autori i nositelji srodnih prava?

Autori i umjetnici izvođači u pravilu za svoj rad ne primaju redovite mjesečne plaće, već zaradu ostvaruju zahvaljujući svom autorskom odnosno srodnom pravu.

Jedan dio njihove zarade čine prihodi od nastupa ili prodaje primjeraka autorskog djela, a drugi dio čine prihodi od korištenja glazbenih djela na radiju, televiziji, u diskotekama i na drugim javnim mjestima.

Diskografi također imaju pravo na udio u prihodima od prodaje primjeraka glazbenih djela, kao i na udio u prihodima od korištenja djela (tzv. javna priopćavanja i emitiranja), čime ostvaruju povrat početne investicije za snimanje djela.

Što su i zašto su potrebne udruge za kolektivno ostvarivanje prava, kao što je HDS ZAMP?

Udruge za kolektivno ostvarivanje prava u glazbi su udruženja autora (HDS ZAMP), umjetnika izvođača (HUZIP) i diskografa (ZAPRAF), koje služe kao poveznica između autora odnosno nositelja srodnih prava i korisnika djela.

Udruge zastupaju domaće i strane autore i nositelje prava u situacijama u kojima bi veliki broj korisnika trebao doći u izravan kontakt s velikim brojem nositelja prava kako bi se omogućilo zakonito korištenje djela (npr. pribavljanje dopuštenja za emitiranje na radio-postajama ili u caffe-barovima). Budući da bi takvo što bilo teško ostvarivo, nepraktično i skupo, posredništvo udruga se pokazalo kao najbolje rješenje.

Udruge za kolektivno ostvarivanje prava postoje u praktički svim zemljama, a prve udruge osnovane su još u 19. stoljeću. U Hrvatskoj, osim triju udruga za ostvarivanje glazbenih prava (HDS ZAMP, HUZIP i ZAPRAF), postoji još 5 drugih udruga za kolektivno ostvarivanje prava koje okupljaju autore i nosioce srodnih prava iz drugih područja (npr. pisce, filmske redatelje, književne izdavače).

Zašto vlasnik caffe-bara mora plaćati naknadu udruzi za kolektivno ostvarenje prava ako je već jednom platio glazbu (kupio CD, pretplatio se na glazbeni servis) koju svira u svom objektu, odnosno platio radiotelevizijsku pristojbu?

Pri korištenju glazbe potrebno je razlikovati privatnu upotrebu od javne (tzv. javnog priopćavanja).

Osoba koja kupi primjerak glazbenog djela ima pravo na njegovo privatno korištenje u svom domu, automobilu, vikendici. U situacijama u kojima ta osoba želi koristiti tu istu glazbu u poslovne svrhe (npr. da bi se veći broj gostiju privuklo u poslovni objekt i učinilo njihov boravak ugodnijim), u obvezi je platiti naknadu autorima i nositeljima prava za takvo javno i komercijalno korištenje glazbe, budući da je jedan dio prihoda zaradio i zahvaljujući korištenju njihovog (intelektualnog) vlasništva.

Kako se koriste prihodi od naknada koje prikupljaju udruge za kolektivno ostvarenje prava?

Korištenje prihoda propisano je zakonom i internim pravilima udruga. Dio prikupljenih prihoda služi za pokrivanje troškova koje udruga ima da bi prikupila podatke o djelima i autorima, podatke o izvođenju djela na radiju i televiziji, izdala račune za naknade ovisno o načinu i opsegu korištenja djela, te obračunala i isplatila pripadajuće naknade svojim članovima, kojih može biti i na tisuće. Naravno, najveći dio prikupljenih naknada raspodjeljuje se autorima i nositeljima srodnih prava, a dio prihoda može se izdvajati u posebne fondove za poticanje kulturnog stvaralaštva, što je u Hrvatskoj i zakonska obveza. Zakonitost poslovanja udruga nadziru različita državna i javna tijela (npr. inspekcija primjene zakona o autorskom i srodnom pravu, porezni nadzor, zaštita tržišnog natjecanja, vijeće stručnjaka u području naknada), no valja imati na umu da su autorska i srodna prava privatna prava njihovih nositelja zbog čega su nositelji prava u znatnoj mjeri autonomni u uređivanju njihovog prikupljanja i raspodjele.

Koja su najizvođenija domaća glazbena djela u Republici Hrvatskoj?

Institut hrvatske glazbe prikuplja podatke od 80 radijskih postaja u Hrvatskoj, te svakog tjedna na svojoj web stranici objavljuje službenu hrvatsku top listu za prethodni tjedan (www.ihg.hr/hrtop40). Tehnologija danas omogućava i automatsko bilježenje izvođenja glazbenih djela, no valja imati na umu da je preduvjet za to u pravilu cjelovita baza podataka o svim mogućim djelima koja mogu biti izvedena, što je praktično vrlo teško i skupo postići.

**Ustani, zauzmi se.
Za glazbu!**

DRŽAVNI
ZAVOD ZA
INTELEKTUALNO
VLASNIŠTVO
REPUBLIKE
HRVATSKE

**Ustani,
zauzmi se.
Za glazbu!**

Svjetski dan
intelektualnog
vlasništva 2015.

26. travnja

©Keith Haring Foundation

www.dziv.hr

